

Nd. 450. Frumvarp til stjórnarskipunarlags [216. mál]
um breyting á stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, 17. júní 1944.

Flm.: Einar Olgeirsson, Hannibal Valdimarsson.

1. gr.

68. gr. stjórnarskrár lýðveldisins Íslands orðist svo:

Fasteignir og náttúruauðæfi hér á landi skulu Íslendingar einir eiga, eða stofnanir, sem Íslendingar eiga einir. Sendiráð erlendra ríkja mega þó eiga hér húseignir samkvæmt alþjóðavenjum, sem um það gilda. Alþjóðlegar stofnanir, sem Ísland er aðili að, mega og eiga fasteignir til menningar- og heilbrigðisstarfsemi, þó þarf lög um það hverju sinni.

Engir nema Íslendingar mega taka á leigu atvinnutæki eða íslensk náttúruauðæfi. Undanþegin þessu ákvæði eru þó flutningaskip og flugvélar. Að því er snertir erlenda menn búsetta hérlendis, skal mæla fyrir um þessi atriði með lögum.

Enginn útlendingur getur fengið ríkisborgararétt nema með lögum, enda hafi hann haft búsetu á landinu í 10 ár. Þó geta Norðurlandabúar fengið ríkisborgararétt eftir 5 ára búsetu í landinu. Menn af íslensku bergi brotnir geta fengið ríkisborgararétt fyrir samkvæmt sérstökum lögum.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Þörf er orðin á að breyta þeim ákvæðum stjórnarskrárinnar, sem fjalla um ríkisborgararétt erlendra manna og aðstöðu slíkra til þess að eignast fasteignir eða náttúruauðæfi á Íslandi.

Þegar núgildandi lög um eignarétt og afnotarétt fasteigna, nr. 63 28. nóv. 1919,

voru sett, þótti svo sjálfsagt, að Íslendingar héldu fast á eignarrétti og umráðarétti yfir fasteignum á Íslandi, að nóg þótti að setja í lög, að erlendir menn þyrftu að vera hér heimilisfastir, eða að milliríkjasamninga þyrfti, til þess að þeir hefðu rétt til að eignast hér fasteignir. Þá voru og dansk-íslenzku sambandslögin í gildi, sem heimiluðu Dönum slíkan rétt, og máttu íslensk lög þá ekki brjóta í bága við þau.

Nú er þetta orðið breytt. Engin þörf er lengur á að taka tillit til dansk-íslenzku sambandslaganna, þar sem þau eru úr gildi fallin. En hins vegar hefur það komið í ljós við ýmsar þær athuganir um samninga við erlend ríki, sem fram hafa farið undanfarið, að mikil hætta gæti fylgt því fyrir yfirráð vor Íslendinga yfir fasteignum og náttúruauðæfum í landi voru, ef ekki væru reistar rannar skorður við því, að útlendingar gætu eignast fasteignir og náttúruauðæfi á Íslandi. Samkvæmt núgildandi lögum gætu meðal annars stjórnarvöld, sem kynnu að vera slíks sinnis, hleypt erlendum aðilum inn í landið, og þótt þeim lögum væri breytt á einu þingi til batnaðar, mætti breyta þeim aftur til hins verra, svo að segja að þjóðinni forspurðri. Aðeins með stjórnarskrárbreytingu er öruggt, að reistar væru rannar skorður gegn því, að útlendingar eignuðust fasteignir hér, og stjórnarskránni er ekki hægt að breyta að þjóðinni forspurðri. Því er frv. þetta horið fram, og felst einnig í því að tryggja algerlega rétt Íslendinga einna til þess að eiga fasteignir og náttúruauðæfi á Íslandi. Jafnframt þykir nauðsynlegt að tryggja rétt Íslendinga einna til að taka á leigu atvinnutæki og náttúruauðæfi, með þeim undantekningum, er þar greinir.

Þá eru ákvæðin um ríkisborgararétt. Nú er hægt með lögum að veita ríkisborgararétt að vild. Reglur um, að 10 ára búsetu þurfi, hafa að vísu skapazt, en þó verið brugðið út af þeim. Væri því hægt, ef einhver meiri hluti á Alþingi væri þess sinnis, að veita miklum fjölda útlendinga ríkisborgararétt hér eða semja um ákvæði í milliríkjasamningum, er skylduðu Alþingi til slíks, ef eigi væru reistar rannar skorður við slíku í stjórnarskrá lýðveldisins. Yfirráðum Íslendinga yfir Íslandi gæti beinlínis verið hætta búin, ef ekki væri rannlega um þetta búin í stjórnarskrá landsins. Því er frv. þetta flutt um breytingu á veitingu ríkisborgararéttar, en þó undanþága gerð um þá, sem eru af íslenzku þjóðerni, en af ýmsum ástæðum kunna að hafa haft erlendan ríkisborgararétt. Þá er og haldið þeirri venju, er skapazt hefur, að Norðurlandabúar geti fengið ríkisborgararétt eftir 5 ára búsetu hér. Hins vegar standa ákvæði 33. gr. stjórnarskrárinnar óhöggð um fimm ára búsetuskilyrði fyrir kosningarrétti.

Flutningsmenn álíta, eigi sízt með tilliti til ýmissa samkomulagsumleitana við erlend ríki og samsteypur, svo sem Efnahagsbandalag Evrópu o. fl., er fram hafa farið undanfarin ár, eða fram kunna að fara á komandi árum, að óhjákvæmilegt sé að gera nú þegar á þessu þingi þessa stjórnarskrárbreytingu, þar sem alþingis-kosningar verða hvort sem er í sumar, og samþykkja síðan frv. aftur í haust á Alþingi og gera það þar með að hluta úr stjórnarskipunarlögum vorum.